

Arribar a la llengua estrangera per camins multidisciplinaris

Anna-Maria Corredor Plaja

Universitat de Girona

Contingut de la comunicació

L'objectiu d'aquesta comunicació és presentar una experiència d'ensenyament/aprenentatge de la llengua francesa amb estudiants dels estudis de Mestre que no són de l'especialitat de llengua estrangera però que han d'estudiar francès o anglès durant un semestre del segon curs, en els plans d'estudis anteriors a la implantació dels graus. En el cas concret del francès, es tracta d'un grup d'alumnes amb nivells de llengua i graus de motivació molt diferents, però que han de seguir un mateix programa en el seu currículum. Davant d'aquesta situació, i amb la finalitat d'estimular el seu interès per aprendre i la implicació en el propi aprenentatge, ja fa uns quants anys que vam idear una activitat que els permetés treballar d'una manera força autònoma i els fes participar molt més activament en la millora de les seves competències en llengua estrangera.

El punt de partida

De vegades, la pròpia reflexió sobre una sèrie d'aspectes que no acaben de funcionar en l'assignatura és la clau per plantejar un canvi metodològic. En el nostre cas, alguns dels punts febles detectats van ser els següents:

- Els nivells de llengua molt diferents dels alumnes dificultava el seguiment de la classe, tant per part seva com per part del professor.
- Els estudiants amb pitjor nivell es descoratjaven, convençuts que no podrien millorar.
- Els resultats de l'examen final sempre eren els mateixos: els que ja eren bons en començar el semestre aprovaven, i la resta suspnien.
- Insatisfacció personal com a docent, que va ser un punt decisiu per prendre consciència que calia canviar alguna cosa.

Cal dir que l'aspecte més preocupant era el desànim dels estudiants i la pròpia insatisfacció com a docent. Va ser aleshores que va sorgir la necessitat de pensar en la inclusió dins l'assignatura d'un tipus d'activitat que motivés més els estudiants, fent-los agafar gust per aprendre i ajudant-los en el seu aprenentatge. Treballar en un projecte ens va semblar que podia ser una bona manera d'aconseguir que els alumnes prenguessin més interès, i doncs, s'impliquessin més, atès que el tema es triaria en funció dels seus interessos; això també havia de fer millorar el seu nivell de llengua, ja que la llengua seria l'eix vertebrador del projecte. Després d'uns quants cursos d'aplicació, durant els quals hem anat introduint modificacions, aquesta activitat ha esdevingut el nucli de l'assignatura (60% del total).

Treballar en un projecte

Com hem assenyalat anteriorment, l'activitat plantejada parteix de la metodologia del treball per projectes; els estudiants treballen en la descoberta d'alguna cosa que volen saber o sobre la qual volen aprofundir: fan diverses propostes, n'escullen una, la planifiquen, la realitzen i en fan una

autoavaluació final. Aix  correspon grosso modo a les  tapes que S. Franc ur-Bellavance (1997) anomena «temps global», «temps analytique», «temps synth tique» i «communication et action».

Tot el procés suposa el treball en petits grups, que s'organitzen a partir de la segona o tercera sessió de classe. Presentar-se oralment i explicar breument en francès d'on vénen (institut on han estudiat), amb quines metodologies estaven acostumats a treballar, què fan per mantenir el contacte amb la llengua estrangera, quines són les seves expectatives, són algunes de les preguntes que serveixen per conèixer ràpidament el nivell oral de cadascú i per adonar-se de si acostumen o no a expressar-se en francès; cal remarcar que en el grup sempre hi sol haver un parell d'alumnes que no poden anar més enllà del "je m'appelle..." perquè són principiants de deb : aquests reclamaran un seguiment especial al llarg del semestre. Durant aquest breu exercici els estudiants parlen de manera aleatòria: abans de començar la sessió se'ls demana que agafin un paperet en el qual hi ha escrit un número, i  s en funció del número i de l'ordre que s'estableix (començar pel número més alt o pel més baix, pels números senars o pels parells...) que intervenen.  s interessant fixar-se en alguns comentaris que fan els estudiants en llengua materna abans de fer la seva presentació:

- Ho faig molt malament
- Quina vergonya!
- Jo no en s  gens
- Etc.

Al final del semestre és bo comparar aquests comentaris amb els que escriuen com a autoavaluació en les conclusions del projecte.

Així doncs, gràcies a aquest primer exercici oral, els alumnes, que ja es coneixien dins de la seva especialitat (E. Primària, E. Física, E. Musical) ara es coneixen en el si del grup de francès i, en comparar-se entre ells, descobreixen certes afinitats, cosa que els provoca tota una altra sèrie de comentaris més positius, però que aquesta vegada no fan pas en veu alta:

- Me'n surto millor que d'altres
- No ho faig pas tan malament
- Haurà de treballar però puc millorar
- Etc.

Un cop acabada la presentació expliquem que la part principal de l'assignatura gira al voltant d'un projecte que porta com a títol general "Que pensent les Français de..."; aquí especifiquem que cada grup desenvolupar  el "seu" projecte, al qual posar  un títol segons el tema escollit. Expliquem també que el projecte consta d'una part oral i d'una part escrita i que el realitzarem a l'aula i fora de l'aula, concretament als carrers de Perpinyà. Distribu m un full amb un esquema d'ambdues parts:

Que pensent les français de...

1. Partie orale:

- Création d'un groupe de travail
- Choix d'un sujet
- D finition des objectifs
- Pr paration des interviews
- Enregistrement dans les rues de Perpignan
- Expos 

2. Partie  crite:

- Pr paration du questionnaire
- R daction du travail:
 - Introduction
 - Transcription de deux interviews choisies et bref commentaire

- Conclusions
- Auto valuation et réflexion didactique
- Bibliographie/Webliographie

Tot i que la creació dels grups de treball és lliure, una recomanació que donem  s que siguin heterogenis pel que fa al nivell de llengua: això permet que els alumnes amb millor nivell puguin ajudar els altres. També es recomana que, en la mesura que sigui possible, es barregin estudiants de les tres especialitats. Els grups solen ser de tres alumnes, però en algun cas també se'n fan de dos i de quatre.

Un cop constituïts els grups de treball es demana que cada grup es faci la pregunta "Què vull saber dels francesos?" i surti una pluja d'idees que dóna lloc a diferents propostes sobre les quals caldrà posar-se d'acord. Es el "temps global", en què els estudiants parlen espontàniament i posen en comú els seus coneixements i els seus interessos. Això implica en el si de cada grup la discussió i el respecte per les opinions dels altres: caldrà exposar i analitzar les diferents propostes, saber-les argumentar i defensar, decidir-ne els pros i els contres, i escollir-ne finalment una.  s important vetllar perquè tot aquest procés es faci majoritàriament en la llengua estrangera.

Quan cada grup ja té la seva proposta, comença la fase analítica: es demana que es busqui informació sobre el tema escollit, en bibliografia concreta o a la premsa, normalment a través d'internet, per tal de fer-se una idea prèvia. Tot seguit, cada grup pensa i redacta uns breus objectius al voltant dels quals haurà de bastir un qüestionari. Es tracta d'un qüestionari model, d'una sèrie de preguntes que els han de servir de guia per a les seves converses amb els perpinyanesos. Per a la preparació del qüestionari es donen unes pautes molt concretes: ha de ser curt (tenint en compte que les entrevistes es fan al carrer i que la gent sol tenir pressa), les preguntes també han de ser breus i clares (la gent ha de poder entendre ràpidament qu  preguntem). Posteriorment, caldrà garantir una pronúncia correcta a l'hora de formular les preguntes.

 s important que els alumnes tinguin clar que el qüestionari que preparen  s només una guia, ja que després, a l'hora de la pr ctica, caldrà saber improvisar en funció de les respostes obtingudes i de l'actitud de les persones entrevistades; de fet, la capacitat d'improvisació  s té molt en compte a l'hora de fer l'avaluació. El professor revisa el procés de preparació de les entrevistes vetllant perquè les preguntes formulades s'adequ n als objectius establerts i estiguin redactades correctament: en aquest sentit, cal dir que el professor no corregeix directament els errors sinó que només els assenjala per obligar aix  els estudiants a pensar i a corregir-se ells mateixos. D'altra banda, cal que el professor s'asseguri la implicació de tots els membres dels grups posant especialment interès en els alumnes amb més dificultats.

Un cop cada grup té el guió de les entrevistes a punt es fa el desplaçament fins a Perpinyà. Val la pena esmentar que la sortida de l'aula afegeix un component motivador i lúdic: d'una banda, no és gens estrany trobar alumnes que viatgen per primera vegada a aquesta ciutat, i de l'altra, aprofitem la jornada per fer una visita cultural (Palau dels reis de Mallorca, o la Casa de la Generalitat, o el Castillet...) i per conèixer de primera mà com es viu a Perpinyà la coexistència del francès i del català: en aquest sentit, una part de la jornada es dedica a una xerrada-col loqui amb un professor nordcatal .

A Perpinyà, cada grup d'estudiants disposa d'un plànol del centre de la ciutat, del qüestionari guia i d'una càmera per gravar. Tenen entre dues i tres hores per trobar persones, quantes més millor, que els responguin a les preguntes.

En tornar de la sortida, quan els alumnes tenen el material gravat, comença la fase sintètica, la fase de treball amb les informacions obtingudes: escoltar les gravacions i analitzar-les: escoltar què han respost les persones entrevistades però també escoltar-se ells mateixos quan feien les preguntes i

prendre consciència del que cal corregir. Cal també seleccionar dues entrevistes per transcriure-les, la selecció es fa en funció de l'interès de les respostes per als objectius que s'havien fixat. En aquesta etapa, els alumnes mobilitzen els coneixements previs que tenien del tema tractat i les noves dades obtingudes, que analitzen i comparen, però també hi ha un treball molt important quant a la llengua.

Entrem en la fase de "comunicació i acció". L'elaboració d'unes conclusions són una part important del projecte. Es demana que siguin dobles: d'una part han de fer referència al tema tractat i als objectius plantejats (què s'ha après a partir de les respostes, quines coses ja sab em i quines no, qu  passa si comparem les informacions obtingudes amb la realitat de casa nostra, quines respostes ens han sobtat, quins objectius s'han assolit...), i de l'altra, les conclusions han de reflectir una autoavaluació i reflexió didàctica a partir de l'activitat realitzada. En aquest sentit, es demana als alumnes que es facin la pregunta "Què he après amb aquest projecte?" i a partir d'aquí reflexionin sobre què ha aportat aquesta activitat al seu aprenentatge de la llengua i quines són les dificultats amb què s'han trobat (aquí, cal assenyalar que els alumnes solen destacar que, d'una manera o altra, han aconseguit fer-se entendre, cosa que els fa augmentar molt la seva autoestima...).

L'exposició oral davant dels companys de classe permet "ajuntar" els diferents projectes reunits sota el títol general de "Que pensent les Français de..." i conèixer i intercanviar l'experiència i l'aprenentatge viscuts per cadascun dels grups: es posen en comú les descobertes fetes sobre els diferents temes, els aspectes positius (experimentar que ells entenen i que les persones entrevistades també els han entès, la bona predisposició de la gent del carrer, les anècdotes...) i els aspectes negatius (de vegades ha calgut repetir una paraula que no pronunciaven bé i l'altre no entenia, algú ha rebutjat de respondre, l'entrevistat es limitava a dir oui/non...).

Quins són els avantatges de treballar amb aquest tipus de projecte

- Com hem assenyalat anteriorment, els alumnes treballen en un tema que ells mateixos escullen segons els seus interessos: per exemple, els estudiants que pertanyen a l'especialitat de Música és possible que s'interessin pel lloc que ocupa la música en el temps de lleure dels francesos, o els que són de l'especialitat d'E. Física és molt possible que s'interessin per què representa la USAP a Perpinyà o per la pr ctica de l'esport en general. Si els grups són una barreja d'especialitats, això implica una activitat més gran a nivell de negociació a l'hora de decidir-se per un tema.
- Les diferents fases del projecte suposen el treball col·lectiu, la interacció contínua entre els integrants de cada grup i el professor; els estudiants aprenen a valorar els propis coneixements, els defensen dins del grup i els posen a la disposició dels altres, de la mateixa manera que el treball individual es posa al servei de tots els membres del grup.
- L'interès pel tema triat fa minvar l'"obsessió" pel bon domini de la llengua: quan busquen informació sobre el tema es concentren en la informació trobada de manera global i no tant en l'aspecte lingüístic. En preparar els qüestionaris, estan més pendents dels objectius plantejats i de les suposades respostes que obtindran que no pas de la llengua. Igualment, en realitzar les entrevistes, la prioritat és fer-se entendre i entendre l'altre,  s a dir, que la comunicació funcioni per tal de poder aconseguir la informació buscada. Tanmateix, paradoxalment, en ser la llengua l'eix vertebrador de l'activitat, fa que millorin tant l'expressió oral com l'expressió escrita.
- Els alumnes mobilitzen els seus coneixements lingüístics per tirar endavant el projecte i fan un esforç important per autoobservar-se i autocorregir-se en el si del grup. En el cas d'alumnes debutants, el treball en grup els permet posar en pr ctica els coneixements que van aprenent amb suports diversos. Treballar en petit grup fa prendre consciència de les mancances dels

altres, compartir-les i buscar estratègies per superar-les. D'altra banda, els fa ser m s espontanis perquè se senten menys observats.

Conclusions

Amb aquest tipus d'activitat ens adonem que l'aprenentatge de la llengua és més significatiu si es fa a través d'una pr ctica dissenyada pels propis alumnes, la motivació és un punt clau en l'aprenentatge d'una llengua, i augmenta en la mateixa mesura que creix el seu interès pel tema. Com podem observar en l'annex, un aspecte del projecte que valoren molt els estudiants és el contacte directe amb la llengua fora de l'aula, que els permet constatar d'una manera real el seu nivell de competència pel que fa a l' s de la llengua oral (comprensió i expressió).

D'altra banda, treballant amb un projecte els estudiants es troben davant de situacions autèntiques: aix   s especialment rellevant des del punt de vista de l'aprenentatge d'una llengua estrangera. En el nostre cas concret, quan l'alumne enraona "de deb " amb un parlant autòcton no pot deixar la conversa a mitges si sorgeix alguna dificultat, sinó que ha de recórrer al seu bagatge i buscar ràpidament estratègies perquè la comunicació no es bloquegi.

Com a futurs mestres, treballar amb aquest tipus de projecte els inicia als principis de l'anomenat "aprenentatge reflexiu" o "pr ctica reflexiva": durant tot el procés, comparteixen sabers i estratègies, es fan preguntes, treballen amb una interacció contínua per millorar el que ja saben i avancen junts en el seu procés d'aprenentatge.  s molt possible que aix  els cre  l'hàbit de l'autoreflexió i el gust per compartir la seva experiència amb altres companys, i aix   s essencial per a un mestre.

Annex

Comentaris dels estudiants fets en la seva autoavaluaci , extrets d'alguns projectes: «Travailler en groupe nous a permis de mieux nous connaître et ça a été une bonne opportunité pour pratiquer le français oral et écrit, cela nous a fait comparer la façon d'apprendre le français par rapport à celle que nous avons utilisée dans le passé. Toutes les parties du travail étaient connectées, et ça a été agréable de faire un travail en contact avec la réalité, comme ça on peut découvrir les fautes que l'on fait soi-même.»

Lisa Wuyts, Sanne Vervloesem (Projet «Le tourisme en Catalogne et la culture catalane») «Qu'est-ce que nous avons appris?

-   perdre un peu la honte de parler en français.
-   improviser une réponse ou à chercher l'expression adéquate quand l'autre personne ne nous comprend pas.
- Que notre thème choisi n'a pas intéressé les gens comme nous le pensions.
- Que tout le monde n'est pas disposé à répondre à un questionnaire.
- Que les gens qui sont disposés à répondre font un effort pour nous comprendre.
- Qu'il faut élaborer des questions plus courtes pour nous faire mieux comprendre.»

Farn s Cant , Laia Lluís, Marta Soler, Judit Vilaclara (Projet «Les enfants de Perpignan après l' cole») «L'évaluation du travail est très positive, nous avons pratiqué le français et nous avons pu découvrir beaucoup de choses. Nous croyons qu'après tous nos cours de français nous pouvons dire que nous sommes très contentes parce que nous avons amélioré un peu notre niveau de français.»

Ruth Vi as, Esther Ramil, Laura Pato (Projet «La Saint-Jordi   Perpignan»)

«Qu'est-ce que nous avons appris?

- Nous avons obtenu un enrichissement personnel en connaissant une autre réalité et un autre mode de vie.
- Nous avons pratiqué une façon de connaître la réalité avec la méthode des interviews.
- Nous avons mis à la pratique nos habilités communicatives au niveau de l'expression et au niveau de la compréhension.

- Nous avons découvert que la technique de l'interview a plusieurs applications didactiques à l'école.»

Sílvia Vall-Ilovera, Roger Fonseca, David Montero (Projet «La pratique du rugby») «Comme groupe, nous croyons que ce travail nous a aidées à améliorer notre capacité de communication en français. En général, nous avons eu la sensation que les gens nous comprenaient parfaitement, et nous n'avons eu aucun type de problème avec les questions; par contre nous avons eu des problèmes avec les transcriptions parce qu'on ne comprenait pas bien l'enregistrement et, en plus, il y avait des gens qui parlaient très vite. Nous sommes satisfaites de notre travail et des résultats obtenus. Cette activité a été très utile pour pratiquer notre expression orale et à la fois pour l'améliorer. Ce travail de français a été une bonne expérience parce qu'en même temps que nous avons travaillé nous nous sommes amusées et nous avons connu des gens très intéressants.» Paula Hernández, Aida Juanes, Sònia Ayats, Tània del Cid (Projet «Qu'est-ce que vous connaissez de l'Espagne?») »

«Parler en français n'est pas facile pour deux raisons: nous n'avons pas un niveau oral assez bon pour parler avec une personne qui parle toujours le français. Une autre raison est la honte que nous avons chaque fois que nous parlons avec une personne qui ne parle pas la même langue que nous. Nous croyons que notre évolution a été considérable parce que quand nous sommes arrivés au premier cours de français il y avait beaucoup de copains qui savaient plus de choses que nous sur la langue française. Nous sommes contents du travail fait et nous pensons que notre niveau est meilleur que quand nous avons commencé la matière.» Dídac Manresa, Laura Serrat (Projet «Dictature franquiste et cinéma à Perpignan»)

«Nous avons bien travaillé l'expression écrite, l'expression orale et la compréhension orale, ce qui nous a permis d'améliorer notre niveau de français. Puis, le fait de parler avec des Français a été avantageux pour notre apprentissage. Nous voulons remarquer que le contact avec la réalité a favorisé le progrès dans notre niveau, puisque la pratique n'est pas la même dans un cours qu'en contact avec la réalité.» Neus Solà, Gisela Vilanova (Projet «La gastronomie de Perpignan»)

«Une fois surmontée la honte initiale, les interviews nous ont aidées à pratiquer et à mieux comprendre la langue française, et nous pensons que c'est la meilleure façon d'apprendre.» Piti Alamilla, Raquel Escobar, Gemma Oms, Carme Serrat (Projet «L'horaire et les vacances scolaires en France»)

« Parler avec les gens ne nous semblait pas facile, ça nous faisait un peu honte. Mais après avoir fait les interviews, nous nous sommes rendu compte que ce n'était pas si difficile, même si parfois il était un peu difficile de comprendre ce qu'ils voulaient nous dire. » Núria Ballesta, David Boada, Eva Busquets, Anna Xicoira (Projet « La musique traditionnelle de la zone de Perpignan »)

«Nous pensons que c'est un bon exercice pour pratiquer l'expression et la compréhension orales, parce que nous croyons qu'une langue doit être travaillée avec des gens qui la parlent. Nous avons pu constater qu'il est plus difficile de parler que d'écouter.» Sergi Aznar, Aitor Yeto, David Romero, Sebastià Samblàs (Projet «L'USAP à Perpignan»)

«Ça a été une expérience différente, intéressante et amusante. La sortie de la salle de classe et l'opportunité de pratiquer la langue étudiée dans une ville française nous ont fait débrouiller pour nous faire comprendre et pour comprendre à notre tour ce qu'on nous a expliqué.» Lorda Güell, Alexandra Masson, Robert Pastor (Projet « Perpinyà 2008, Capital de la Cultura Catalana»)

«Cette expérience nous a aidés à perdre la peur de parler en français. Nous avons aussi connu comment ils (les Français) pensent, comment ils vivent, quels sont leurs goûts, leurs valeurs, la société dans laquelle ils évoluent.»

Aida Artigas, Gerard Descamps, Irene Ortega, Toni Ros, Mònica Sabatés (Projet «Tourisme et gastronomie»)

«Ce travail a été très utile pour notre formation personnelle (connaître une autre région) et professionnelle (développer la compréhension et l'expression orales en français). L'activité a bien marché grâce au bon fonctionnement du groupe et à la bonne entente entre nous. Avec ce travail nous avons connu les façons de travailler de chacune de nous, et chacune a apporté ses connaissances et tout son effort à la réalisation du travail.» Carla Salillas, Betlem Burcet, Montse Triola (Projet «Qu'est-ce que les Perpignais font de leur temps libre?»)

Bibliografia

Arpin, L. ; Capra, L. (1998): *L'apprentissage par projets*. Montréal: Les éditions Chenelière/Mc-Graw-Hill.

Cambra, M. (1992): Les observacions de classes al servei de la didàctica de la llengua estrangera, *Temps d'educació*, 8, p. 333-354.

Esteve, O.: "Noves perspectives en la formació de professorat de llengües: cap a l'aprenentatge reflexiu o 'aprendre a través de la pràctica'":

http://www.xtec.cat/fadulcs/formacio/programa/innovem/resum_innovem1/practica_reflexiva.pdf
(Data de consulta: 08/09/2009)

Francœur-Bellavance, S. (1997): *Le travail en projet. Une stratégie pédagogique transdisciplinaire*. Montréal: Intégra.

Martín García, X. (2006): *Investigar y aprender: cómo organizar un proyecto*. Madrid: ICE-Horsori.

Nunan, D. (2002): *El diseño de tareas para la clase comunicativa*. Cambridge: University Press.

Perrenoud, P.: "Apprendre à l'école à travers des projets: pourquoi? comment?":

http://www.unige.ch/fapse/SSE/teachers/perrenoud/php_main/php_1999/1999_17.html (Data de consulta: 07/09/2009)

Richards, J. C.; Lockhart, Ch. (1998): *Estrategias de reflexión sobre la enseñanza de idiomas*. Cambridge University Press.

Zanón, J. (2000): "La enseñanza de las lenguas extranjeras mediante tareas", *Signos. Teoría y práctica de la educación*, 14, p. 52-67.